

Jokioisten museorautatie ja kapearaidemuseo — elävää rautatiehistoriaa

Kesäsunnuntaisin voi jokainen, joka haluaa kokea uudelleen rautateiden entisaikojen ”hurman” tehdä retken kapearaiteisella rautatiellä. Tähän kokemukseen kuuluvat soittokello, jota läpätään ennen junan lähtemistä, puuskuttava veturi ja sharmikkaat vanhat vaunut. Matkan voi tehdä museojunalla Minkiöstä Jokioisiin.

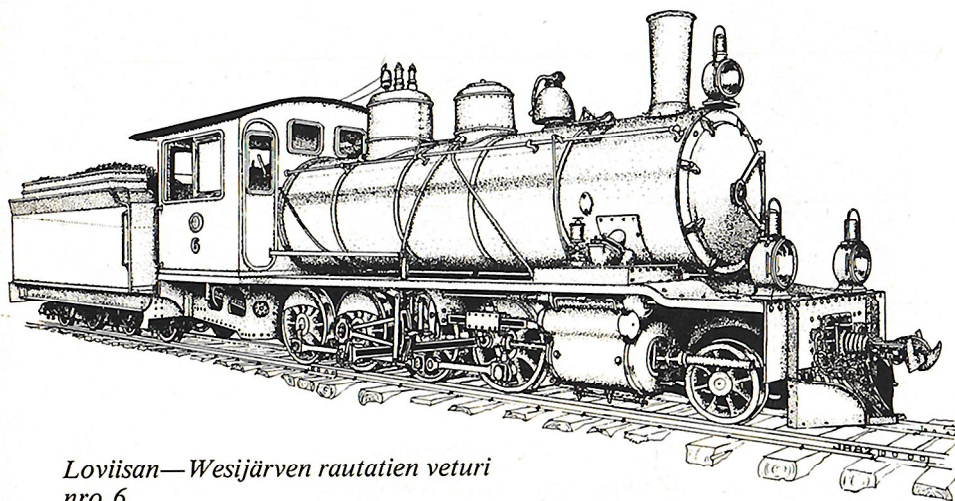
Kapearaiteisiksi radoiksi kutsutaan yleisesti ratoja, joiden raideleveys on pienempi kuin 1435 mm. Kapealla raideleveydellä saavutettavat tärkeimmät edut saadaan pieninä rakennus- ja maanhankintakustannuksina. Tällai-

Teollisuustuotteet kapearaiteisilla runkoverkon piiriin

Maamme kapearaiteiset rautatiet ovat vaikuttaneet voimakkaasti usei-

Yleiselle liikenteelle avattujen kapearaiteisten rautateiden lisäksi Suomessa on ollut lukuisia yksityisiä ratoja, joiden tarkoituksena on ollut palvella jotain yksittäistä liikennetarvetta. Näitä ratoja oli mm. teollisuuden, kaivosten, puolustusvoimien, maa- ja metsätalouden ja jopa muiden liikennevälineiden, esimerkiksi rautatie-, kana- ja satamarakennustyömaiden käytössä.

Kapearaiteisten ratojen liikenne väheni ja useita ratoja lakkautettiin 1950-luvulla. Autojen yleistymisen ja tiestön kunnan kohoamisen vei kuljetukset kapearaiteisilta radoilta maanteille.

Loviisan—Wesijärven rautatien veturi nro 6.

nen rata voidaan myös helposti sijoittaa maastoon. Kapearaiteisella rautatiellä voidaan myös käyttää pieniä kaarresäteitä. Näin on radan rakentaminen esim. ahtaalle teollisuusalueelle helpompaa.

Suomessa on ollut 13 yleiselle liikenteelle avattua kapearaiteista rautatiestä. Näiden vuosien 1898—1920 välisenä aikana valmistuneiden ratojen yhteispituus oli suurimmillaan 230 km. Kaikki radat ovat olleet yksityisiä. Ainoa poikkeus oli radoista pisin, Loviisan—Wesijärven (Lahden) rautatie, jota Valtionrautatiet liikennöi vuosina 1959—1960.

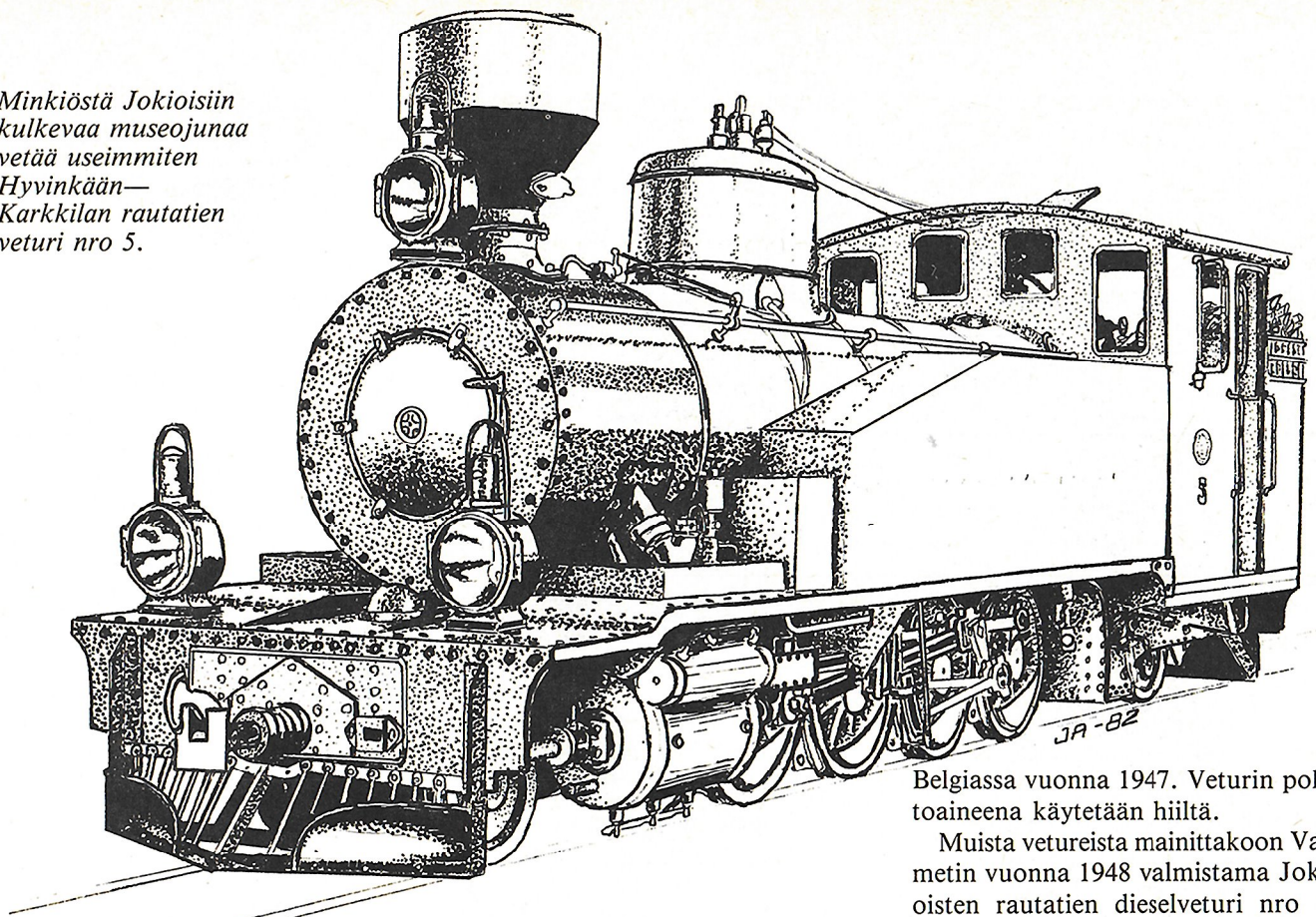
den teollisuusyhdyskuntien kehitykseen. Siten esimerkiksi Karkkilan, Mäntän, Jokioisten ja Forssan teollisuustuotteet voitiin kuljettaa kapearaiteisilla radoilla nopeasti ja luotettavasti maamme kuljetusten runkoverkon leveäraiteisten (raideleveys 1524 mm) rautateiden piiriin. Useat kapearaiteiset radat ovat kulkeneet vauraalla ja taajaväkisellä maanviljelysseudulla, jolloin myös matkustajaliikenne on ollut vilkasta. Esimerkiksi Riihimäen ja Lopen välillä kulki parhaimmillaan 14 matkustajaa kuljettavaa junaa vuorokaudessa.

Jokioisten rautatie toimi 70-luvulle

Valtionrautateiden rata Toijalasta Turkuun avattiin liikenteelle vuonna 1876. Rata jäi kuitenkin parinkymmenen kilometrin päähän Forssan ja Jokioisten teollisuusyhdyskunnista. Maantieyhteydet Forssasta ja Jokioisilta uuden radan varten olivat huonot. Kun Jokioisten kartanon, teollisuuslaitoksia laajennettiin, tulivat huonot kulkuyhteydet entistä voimakkaammin esille. Kartano-osakeyhtiö olikin Humppilan—Jokioisten—Forssan radan alkuunpanijana.

Keisarillinen Suomen Senaatti myönsi 1897 toimiluvan rautatien rakentamiseksi, ja jo seuraavan vuoden lopulla radalla voitiin aloittaa väliaikainen liikenne. Radan pituus oli 22,4 km ja raideleveys 750 mm.

Minkiöstä Jokioisiin kulkevaa museojunaa vetää useimmiten Hyvinkään—Karkkilan rautatien veturi nro 5.

Liikennemäärät olivat melko vakaat radan ensimmäisinä vuosikymmeninä. Matkustajaliikenteen huippu saavutettiin vuonna 1945, jolloin kuljetettiin yli 400 000 matkustajaa. Tämän jälkeen matkustajamäärät laskivat rajusti ja henkilöliikenne lakkautettiin vuonna 1954. Tavaraliikenne lakkautettiin vasta vuonna 1974.

Rautatieharrastajien unelma toteutuu

Museorautatieajatus syntyi 1960-luvulla, jolloin rautatieharrastajat saivat ensimmäiset kalustolahjoitukset. Säilytyspaikka kalustolle löytyi Jokioisten rautatieltä. Museojunaliikenne aloitettiin Forssan ja Humpilan välillä kesällä 1971.

Jokioisten rautatien lakkauttaminen 1974 merkitsi museojunaliikenteelle pakollista taukoa. Rata purettiin Jokioisten—Minkiön osuutta lukuun ottamatta. Purkamaton rataosuus siirtyi Jokioisten Museorautatie Oy:n hallintaan. Museojunaliikenne voitiin käynnistää uudelleen vuonna 1978. Museojunan päätepiestet ovat Minkiön asema ja vuonna 1980 valmistunut Jokioisten uusi asema. Kaikki tehtävät radan kunnostuksesta liikennöintiin hoidetaan Museorautatieyhdistyksen jäsenten talkootyönä.

Kapearaidemuseo

Kapearaidemuseon perustan muodostaa Minkiön alkuperäinen asema tavarasuojineen ja muine rakennuksineen sekä Jokioisten asema ja museojuna.

Minkiön asemarakennus rakennettiin vuonna 1898 vahtituvaksi. Liikenteen laajentuessa rakennettiin odotushuone ja konttori. Odotushuoneeseen on sijoitettu valokuvia, aikatauluja, karttoja sekä pienesineistöä maamme kapearaitesilta rautateiltä. Aseman konttori on saatettu 1920-luvun asuun.

Jokioisten asemarakennus on entinen VR:n Kumilan laiturirakennus vuodelta 1901. Rakennuksessa on pieni odotushuone ja konttori, jotka on sisutettu pienen aseman asuun.

Veturit

Minkiöstä Jokioisiin kulkevaa museojunaa vetää useimmiten entisen Hyvinkään—Karkkilan rautatien höyryveturi nro 5. Tämä Tampellan konepajan vuonna 1917 rakentama halkopolttoinen veturi liikennöi Karkkilan radalla vuosina 1917—1967. Veturi on peruskorjattu 1979—1981.

Junaa voi vetää myös Jokioisten rautatien höyryveturi nro 4. Tämä veturi on valmistettu Tubizen tehtailla

Belgiassa vuonna 1947. Veturin polttoaineena käytetään hiiltä.

Muista vetureista mainittakoon Valmetin vuonna 1948 valmistama Jokioisten rautatien dieselveturi nro 3, Tampellan vuonna 1909 valmistama Loviisan-Wesijärven höyryveturi nro 6, ja saksalaisen Siemens-Schuckertin vuonna 1905 valmistama Finlayson-Forssa Oy:n sähköveturi.

Museojunan kokoonpano

Veturin perään kytketään tavallisesti konduktööri- ja postivaunu vuodelta 1905, ”kesävaunu” vuodelta 1972 (alusta 1924), matkustajavaunu (rakennettu sotien jälkeen tavaravaunun alustalle) sekä matkustaja- ja konduktöörivaunu vuodelta 1903. Museojunassa voidaan luonnollisesti käyttää myös muita vaunuja.

Liikennekaudeksi ovat vakiintuneet sunnuntait kesäkuun alusta elokuun loppuun. Lisäksi ajetaan tilausjunia tarvittaessa.

Jokioisten rautatien veturi nro 4.

